

*Дульський О. Л.,
доктор філософії за спеціальністю 081 – Право,
заслужений юрист України, адвокат, докторант
Національної академії внутрішніх справ*

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБИРАННЯ ДОКАЗІВ ОРГАНАМИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Анотація. Наукова стаття присвячена дослідженню міжнародних стандартів криміналістичного забезпечення збирання доказів органами досудового розслідування. У ній зауважується, що міжнародні стандарти у кримінальній процесуальній площині займають чільне місце, адже рівень дотримання прав і свобод людини є одним із мірил, що дозволяє визначити правомірність застосування тієї чи іншої процесуальної дії у кримінальному провадженні. Наголошено, що під час збирання доказів і виникають ситуації, за яких органи досудового розслідування повинні враховувати міжнародні стандарти, недопускаючи порушень прав і свобод людини.

Метою наукової статті є визначення міжнародних стандартів криміналістичного забезпечення збирання доказів органами досудового розслідування.

У статті проведено лінгвістичне та наукове тлумачення терміна «міжнародний стандарт». Було з'ясовано, що міжнародні стандарти поділяються на міжнародні універсальні та міжнародні регіональні (європейські) стандарти. Окрема увага звернена на критеріях розмежування міжнародних універсальних і європейських стандартів з прав людини в кримінальному процесі. Зауважено на діяльності таких міжнародних судових установ як Міжнародний кримінальний суд та Європейський суд з прав людини, та як вони впливають на формування міжнародних стандартів криміналістичного забезпечення збирання доказів.

У роботі визначено зміст і таких понять як «криміналістичне забезпечення», «збирання доказів», «органи досудового розслідування».

Автор дійшов висновку, що міжнародні стандарти криміналістичного забезпечення збирання доказів органами досудового розслідування виявляються у двох аспектах: 1) норми та принципи міжнародних правових актів та позиції міжнародних судових установ, які висвітлюють положення щодо як забезпечення дотримання основоположних прав та свобод людини, так і недопущення їх порушення; 2) стандарти, прийняті міжнародною організацією із стандартизації, які є рекомендаційними та доступними для широкого кола користувачів, – під час виявлення, витребування, отримання, закріплення, збереження у встановленому порядку криміналістично значущої інформації.

Ключові слова: стандарти, європейські стандарти, Міжнародний кримінальний суд, Європейський суд з прав людини, забезпечення прав людини і основоположних свобод.

Постановка проблеми. Після набуття Україною незалежності спостерігається невпинний процес її розбудови як правової, соціальної та демократичної держави, що виявляється у

спробі органів державної влади забезпечити як правові, так і практичні гарантії забезпечення прав і свобод людини, в тому числі і у кримінальній процесуальній сфері. Зважаючи на це, наша країна свого часу прийняла ряд міжнародно-правових актів, норми та принципи яких переважна більшість вчених у глобальному значенні називає міжнародними стандартами, адже вони, вкорінившись в наше національне законодавство, носять нормативно-правовий характер.

Якщо звертати увагу на кримінальну процесуальну площину, то міжнародні стандарти займають чільне місце, адже рівень дотримання прав і свобод людини є одним із мірил, що дозволяє визначити правомірність застосування тієї чи іншої процесуальної дії у кримінальному провадженні. Саме під час збирання доказів і виникають ситуації, за яких уповноважені особи повинні враховувати міжнародні стандарти, недопускаючи порушень прав і свобод людини (кримінальний процесуальний аспект) та виконавши всю заплановану ними процедуру з урахуванням криміналістичних рекомендацій (криміналістичний аспект). Центральне місце серед уповноважених органів в цьому процесі належить органам досудового розслідування відповідно до їх повноважень, що передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України від 13 квітня 2012 року (КПК України).

Стан дослідження. На сьогодні існує чимало наукових робіт, що направлені на дослідження міжнародних стандартів у кримінальному провадженні. Вченими, які присвятили свої публікації цій проблематиці, є: Т.В. Бабчинська, Т.В. Волошанівська, О.І. Коровайко, Г.Р. Крет, С.М. Меркулов, І.М. Одинцова, Х.Р. Слюсаренко, А.С. Степаненко, Т.М. Юденко та ін. Проте, ними не було враховано криміналістичного аспекту в ході збирання доказів під час дослідження обраної ними тематики. Тому і виникла необхідність у визначенні міжнародних стандартів криміналістичного забезпечення збирання доказів органами досудового розслідування, що є актуальним з огляду на те, що юридична сила міжнародних договорів в Україні (які ратифіковані та імplementовані в законодавство держави) є вищою від національних законів України.

Метою наукової статті є визначення міжнародних стандартів криміналістичного забезпечення збирання доказів органами досудового розслідування.

Виклад основного матеріалу. Повне визначення тематики неможливе без висвітлення ключових понять: «міжнародні стандарти», «криміналістичне забезпечення», «збирання доказів», «органи досудового розслідування». Тому, спершу, визначимо поняття «міжнародні стандарти».

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови подаються: термін «стандарт – 1. Норма, зразок, мірило...», а «міжнародний – 1. Стос. до відносин між народами і країнами. 2. Який існує між народами, поширюється на них. 3. У якому беруть участь представники різних країн, народів...» [1, с.1383, 671]. Словник міжнародно-правових термінів передбачає тільки визначення «стандарту міжнародні», що означає: «1) Міжнар.-прав. норми і принципи, що закріплюють стандартизовані правила поведінки суб'єктів міжнародного права у тих чи ін. сферах міждерж. співробітництва. 2) Доктри Міжнародної організації з питань стандартизації (ІСО), які встановлюють норми і вимоги у сфері готової продукції масового в-ва, напівфабрикатів і сировини...» [2, с. 424]. Друге значення, яке висвітлене у словнику міжнародно-правових термінів, корелюється із поняттям «міжнародний стандарт», яке передбачене у п. 10 ст. 1 Закону України «Про стандартизацію» від 5 червня 2014 року («стандарт, прийнятий міжнародною організацією із стандартизації і доступний для широкого кола користувачів»[3]). Також слід зазначити, що до повноважень національного органу стандартизації (Державне підприємство «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості») належить вжиття заходів щодо гармонізації національних стандартів і кодексів усталеної практики з відповідними міжнародними і регіональними стандартами, а також кодексами усталеної практики. Своєю чергою, у ст. 23 вказаного Закону наголошено, що такі стандарти «застосовуються на добровільній основі, крім випадків, якщо обов'язковість їх застосування встановлена нормативно-правовими актами» [3].

Слушно звернути увагу і на наукове тлумачення міжнародних стандартів у площині кримінального процесуального та криміналістичного спрямування.

Так, Т.В. Садова поняття «міжнародні стандарти» визначає як «загальноновизнані і закріплені нормами міжнародного права мінімальні взірці забезпечення прав людини, дотримання та розвиток яких має стати головним обов'язком держави, яка наживає себе правовою» [4, с. 209].

У розрізі своєї тематики дослідження, І.М. Одинцова зазначає, що «міжнародні стандарти в галузі захисту – система загальноновизнаних міжнародною спільнотою правил, дефініцій, приписів, принципів, правових позицій і прецедентів, які через ратифікацію державами отримують юрисдикцію правових норм та імплементуються до системи норм права, що діють на території суверенної держави» [5, с. 67].

О.І. Коровайко під міжнародними стандартами кримінального судочинства розуміє: «закріплені в міжнародно-правових актах відповідні мінімальні вимоги (правила, норми, настанови, характеристики тощо) до діяльності чи її результатів у галузі судочинства, ухвалені з метою досягнення оптимального ступеня впорядкованості суспільних відносин у цій галузі, охорони та захисту прав, свобод та законних інтересів учасників кримінальних процесуальних правовідносин» [6, с. 62].

Т.В. Бабчинська, досліджуючи тематику «Реалізація права на захист у кримінальному провадженні відповідно до вимог міжнародних стандартів», визначила, що «міжнародні стандарти реалізації права на захист – це закріплені в міжнародно-правових актах та прецедентній практиці міжнародних судових установ принципи, норми та рекомендації, які закріплюють стандартизовані правила поведінки учасників кримінального

провадження щодо забезпечення суб'єктам права на захист можливостей для спростування твердження про причетність особи до вчинення кримінального правопорушення або вчинення особою кримінального правопорушення, іншого суспільно небезпечного діяння, передбаченого законом про кримінальну відповідальність» [7, с. 335].

Вищевикладені дефініції були вироблені вченими з огляду на власний предмет дослідження, тому вони і мають певні відмінності в ознаках, водночас, якщо зважати на їх кримінальний процесуальний та криміналістичний нахил дослідження, то у їх змісті: 1) чітко зазначено, що поняття міжнародні стандарти включає в себе ключовий елемент – наявність норм та принципів правових актів, що були прийняті міжнародною організацією та визнані певними державами чи прийняті державами між собою (включають норми та принципи, які направлені на забезпечення прав та свобод людини), або 2) невиразно прослідковується згадка про забезпечення прав та свобод людини, які закріплені у міжнародно-правових актах.

Окрім цього, слід погодитись із Т.В. Бабчинською, що «зміст поняття «міжнародні стандарти» охоплює не лише ті положення, які закріплені у міжнародно-правових актах, а також ті, що викладені в рішеннях міжнародних судових установ» [8, с. 45]. При цьому доцільно враховувати і позицію М.Г. Моторигіної, яка зауважила, що «стандарт може міститися в договорі, який не ратифікований Україною, проте сприйматися міжнародною спільнотою саме як міжнародно-правовий стандарт, до якого необхідно прагнути державі» [9, с. 72].

Зважаючи на лінгвістичне, наукове та законодавче тлумачення, можна вказати, що міжнародні стандарти кримінального процесуального та криміналістичного спрямування виявляються у двох аспектах: 1) норми та принципи міжнародних правових актів та міжнародних судових установ, які висвітлюють положення щодо як забезпечення дотримання основоположних прав та свобод людини, так і недопущення їх порушення; 2) стандарти, прийняті міжнародною організацією із стандартизації, які є добровільними та доступними для широкого кола користувачів.

Доцільно зауважити, що у ст. 567 КПК України наявна лише одна згадка про «стандарти», а саме: «допит шляхом відео- або телефонної конференції виконується у порядку, передбаченому процесуальним законом запитуючої сторони у тій мірі, в якій такий порядок не суперечить засадам кримінального процесуального законодавства України та загальноновизнаним стандартам забезпечення прав людини і основоположних свобод» [10]. Очевидним є те, що законодавець під поняттям «загальноновизнані стандарти забезпечення прав людини і основоположних свобод» мав на увазі як європейські, так і міжнародні стандарти забезпечення прав людини і основоположних свобод. Зважаючи на це, в дослідженні звертатимемо увагу саме на перше значення поняття «міжнародні стандарти», тобто норми та принципи міжнародних правових актів та міжнародних судових установ, які висвітлюють положення щодо як забезпечення дотримання основоположних прав та свобод людини, так і недопущення їх порушення. На сьогодні такі міжнародні стандарти за дією в просторі поділяють на універсальні (діють у всьому світі) і регіональні (діють в певному регіоні земної кулі) стандарти [11]. До регіональних стандартів наразі відносять: європейські, американські та африканські стандарти [12, с. 14]. В межах нашого дослідження слушно звертати увагу саме на європейські стандарти, як на регіональні.

Що ж до міжнародних універсальних стандартів та регіональних – європейських, то тут слушно підтримати позицію В.В. Гвоздюка, який зауважує, що міжнародний стандарт являє собою міжнародно-правові норми та принципи, що закріплюють стандартизовані правила поведінки суб'єктів міжнародного права з метою забезпечення захисту й дотримання прав і свобод людини, визначених нормативно-правовими актами міжнародних організацій, які визнали значна кількість держав світу, незалежно від її територіального положення, а європейським стандартом є правові норми і принципи, що закріплюють стандартизовані правила поведінки суб'єктів міжнародного права з метою забезпечення захисту й дотримання прав та свобод людини, прийнятих міжнародною регіональною організацією та визнаних країнами Європи [13, с. 193].

Переходячи до визначення понять «криміналістичне забезпечення» та «збирання доказів», доцільно вказати, що думок щодо визначення їх змісту в науці чимало. Водночас, ми підтримуємо з цього приводу позиції таких вчених як Ю.М. Черноус та О.В. Капліна. Перша науковиця слушно зауважує, що криміналістичне забезпечення складається з техніко-, тактико-, та методико-криміналістичного забезпечення. Його можна розглядати як у науковому (створення наукового підґрунтя застосовуваних прийомів, засобів та методів), так і практичному (формування практичних рекомендацій щодо застосування прийомів, засобів та методів) змісті [14, с. 71]. Інша дійшла висновку, що збирання доказів є складною комплексною діяльністю суб'єктів доказування з їх виявлення, витребування, отримання, закріплення, збереження у встановленому порядку [15, с. 223]. У контексті нашого дослідження зважатимемо саме на практичний аспект міжнародних стандартів криміналістичного забезпечення збирання доказів.

Безспірним є той факт, що центральним органом, який уповноважений збирати докази, є органи досудового розслідування – це ті органи, що здійснюють досудове слідство (1) слідчі підрозділи органів Національної поліції, органів безпеки, органів Державного бюро розслідувань; 2) підрозділ детективів, підрозділ внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України; 3) підрозділи детективів органів Бюро економічної безпеки України) і дізнання (підрозділи дізнання або уповноважені особи інших підрозділів: органів Національної поліції, органів безпеки, органів Бюро економічної безпеки України, органів Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України) відповідно до ст. 38 КПК України [10].

Слушно наголосити, що органи досудового розслідування під час збирання доказів дотримуються таких міжнародно-правових актів: 1) включають норми та принципи міжнародних універсальних стандартів: Міжнародний пакт про громадські та політичні права від 16 грудня 1966 р., Звід принципів захисту всіх осіб, що підлягають затриманню чи ув'язненню в якій би то не було формі, від 9 грудня 1988 р., Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй (ООН), що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх, від 29 листопада 1985 р. тощо; 2) включають норми та принципи міжнародних регіональних стандартів, тобто європейських стандартів: Європейська конвенція з прав людини від 4 листопада 1950 р., Європейська конвенція щодо запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність поводженню або покаранню від 26 листопада 1987 р., Європейська соціальна хартія від 3 травня 1996 р. тощо.

З цього приводу слушно окремо зауважити і на міжнародних судових установах, практика діяльності яких напряму пов'язана з криміналістичним забезпеченням збирання доказів уповноваженими органами, а саме: Міжнародний кримінальний суд (МКС), принципи діяльності якого, на думку більшості вчених, виступають міжнародними універсальними стандартами, та Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ), практика якого виступає міжнародними регіональними стандартами, тобто європейськими стандартами.

МКС – це постійно діюча, незалежна від ООН, універсальна міжнародна організація, покликана притягати до кримінальної відповідальності винних у вчиненні міжнародних злочинів фізичних осіб. Суд діє відповідно до свого установчого документу – Римський статут МКС від 17 липня 1998 року [16, с. 6]. Відповідно до ст. 4 цього міжнародного договору він «може здійснювати свої функції і повноваження, як це передбачено в цьому Статуті, на території будь-якої держави-учасниці та, за спеціальною угодою, на території будь-якої іншої держави», а згідно ст. 5 юрисдикція МКС поширюється на найбільш тяжкі злочини, які викликають занепокоєння всього міжнародного співтовариства (а) злочини геноциду; б) злочини проти людяності; в) воєнні злочини; г) злочин агресії [17].

Слід зазначити, що 20 січня 2000 року Україна підписала Римський статут МКС, проте не ратифікувала його. Водночас, наша держава визнала його юрисдикцію *ad hoc* (ч. 3 ст. 12 Римського статуту МКС). Загалом, Україна подала дві заяви до МКС. Перша стосувалась подій, які мали місце в Україні у період з 21 листопада 2013 року до 22 лютого 2014 року, а друга заява стосувалась продовження скоєних злочинів в період з 20 лютого 2014 року. Аналіз цих двох заяв дав Офісу Прокурора усі підстави стверджувати про вчинення воєнних злочинів та злочинів проти людяності [18]. Наприкінці лютого 2022 року Генеральний прокурор МКС Ібрагім Хан виступив із заявою, що МКС буде розслідувати злочини, скоєні російською армією в Україні. Одразу після цього більше 30 країн-підписантів Римського статуту подали позови до МКС з проханням провести розслідування злочинів російської федерації в Україні [19].

Як слушно зауважує Г.Р. Крет, «міжнародні стандарти доказування мають узгоджуватися з міжнародними стандартами прав людини» [20]. Так, у ст. 21 Римського статуту МКС передбачено ряд інструментів, які він уповноважений застосовувати під час доказування (власні правила та процедури доказування, принципи та норми міжнародних договорів, загальні принципи права національних законів правових систем світу). У ч. 3 ст. 21 цього договору засвідчено, що «застосування і тлумачення права відповідно до цієї статті повинно відповідати міжнародно визнаним правам людини та не допускати жодного несприятливого розрізнення за ознаками гендеру, як це визначено в пункті 3 статті 7, віку, раси, кольору шкіри, мови, релігії або віросповідання, політичних чи інших переконань, національного, етнічного або соціального походження, майнового стану, народження або іншими ознаками» [17].

Загалом, аналіз Римського статуту МКС надає підстави вважати, що принципи доказування, які вироблені МКС, є міжнародними стандартами для тих країн, які ратифікували вказаний договір. Про це свідчить ч. 1 ст. 12 Римського статуту МКС, яка передбачає, що держава, яка стає учасницею цього міжнародного договору, визнає тим самим юрисдикцію МКС стосовно злочинів, зазначених у статті 5 вказаного договору, а також і

ч. 1 ст. 105 Римського статуту МКС, що закріплює наступне: «з дотриманням умов, які держава могла зазначити на підставі підпункту 1(b) статті 103, покарання у виді позбавлення волі є обов'язковим для держав-учасниць, які за жодних обставин не можуть змінювати його» [17]. Що ж до України, то наразі органи досудового розслідування під час збирання доказів можуть звертати увагу на рішення МКС, незважаючи на те, що наша держава не ратифікувала Римський статут МКС, адже у ньому висвітлюються його позиції як результату тлумачення тих міжнародно-правових актів, учасником яких є Україна. Проте, вироблені МКС принципи доказування, і, як наслідок, збирання доказів можуть носити рекомендаційний характер для органів досудового розслідування України.

Що ж до позицій ЄСПЛ, то тут картина інша, адже 17 липня 1997 року Україна ратифікувала Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод, що була підписана 4 листопада 1950 року, чим, відповідно до ст. 19 цього міжнародно-правового акту, визнала юрисдикцію ЄСПЛ. Крім цього, визнання позицій ЄСПЛ правовими на території нашої держави сприяло прийняттю таких ключових правових актів як Закон України «Про виконання рішень та застосування практики ЄСПЛ» від 23 грудня 2006 року, де у ст. 17 зазначено, що суди застосовують при розгляді справ Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод та практику ЄСПЛ як джерело права, так і КПК України, де у ст. 8 та 9 зазначено, що принцип верховенства права та законності застосовується з урахуванням практики ЄСПЛ. Тому практика ЄСПЛ і служить для України європейським стандартом у кримінальному провадженні, в тому числі і під час збирання доказів.

Як слушно зауважено В.В. Гвоздюком, «в рішеннях ЄСПЛ висвітлено організаційно-тактичні аспекти досудового розслідування та проведення слідчих (розшукових) дій. Аналізуючи матеріали кримінальної справи й інші відомості, ЄСПЛ виносить шляхом тлумачення своє рішення, яке охоплює інформацію про оцінку обставин справи («The Court's assessment»). Саме в частині оцінки обставин справи («The Court's assessment») містяться конкретні позиції ЄСПЛ стосовно доцільності: проведення слідчих розшукових дій; вилучення певної слідчої інформації...; відібрання зразків для експертизи...; отримання показань саме на місці події; вилучення слідчої інформації з подальшою метою забезпечення відтворення обстановки й обставин події задля перевірки наданих показань...; допиту широкого кола свідків тощо. Саме такі рішення створюють підґрунтя для формування європейських стандартів тактики проведення слідчих (розшукових) дій» [13, с. 212]. Тому, органи досудового розслідування мають ураховувати практику ЄСПЛ під час збирання доказів [21, с. 100].

Висновки. Таким чином, міжнародні стандарти криміналістичного забезпечення збирання доказів органами досудового розслідування виявляються у двох аспектах: 1) норми та принципи міжнародних правових актів та позиції міжнародних судових установ, які висвітлюють положення щодо як забезпечення дотримання основоположних прав та свобод людини, так і недопущення їх порушення; 2) стандарти, прийняті міжнародною організацією із стандартизації, які є рекомендаційними та доступними для широкого кола користувачів, – під час виявлення, витребування, отримання, закріплення, збереження у встановленому порядку криміналістично значущої інформації.

Міжнародні судові установи можуть виробляти стандарти криміналістичного забезпечення збирання доказів. Практика Європейського суду з прав людини як в кримінальному процесуальному, так і криміналістичному аспекті виступає європейським стандартом криміналістичного забезпечення збирання доказів органами досудового розслідування. Такі органи зобов'язані дотримуватися практики Європейського суду з прав людини у кримінальному процесуальному аспекті, та повинні враховувати його криміналістичні рекомендації. Що ж до Міжнародного кримінального суду, то його рішення для нашої країни не виступають у формі загальнообов'язкових міжнародних стандартів кримінального процесуального спрямування, а щодо криміналістичного аспекту, то вони можуть бути враховані під час збирання доказів органами досудового розслідування на рекомендаційній основі.

Література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
2. Грін О.О. Словник міжнародно-правових термінів. Ужгород : Данило С.І., 2010. 500 с.
3. Про стандартизацію: Закон України від 5 черв. 2014 р. № 1315-VII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18#Text>.
4. Садова Т.В. Міжнародні стандарти застосування заходів процесуального примусу. *Держава і закон: теорія, практика, методика*. Івано-Франківськ: ПЮІ ЛьвДУВС, 2008. Вип. 3. С. 208–218.
5. Одинцова І.М. Ефективність інституту захисту в кримінальному процесі (вітчизняний досвід реформ та європейські стандарти) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Запоріжжя. 2017. 200 с.
6. Коровайко О.І. Реалізація міжнародних стандартів кримінального судочинства в судовому провадженні України : дис. ... док. юрид. наук : 12.00.09. Харків. 2017. 313 с.
7. Бабчинська Т.В. Поняття міжнародно-правових стандартів реалізації права на захист у кримінальному провадженні. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах європейської інтеграції*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 18 травня 2018 р.). Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. Т. 2. С. 333–337.
8. Бабчинська Т.В. Реалізація права на захист у кримінальному провадженні відповідно до вимог міжнародних стандартів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Одеса. 2020. 254 с.
9. Моторигіна М.Г. Сторона захисту в судовому провадженні у першій інстанції: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2016. 272 с.
10. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
11. Міжнародно-правові стандарти. *Бібліотека Studies*. URL: https://studies.in.ua/shpora-konst_pravo/407-mzhnarodno-pravov-standarti.html.
12. Альонкін О.А. Міжнародно-праві стандарти прав людини – основа галузі міжнародного права прав людини: лекція. Нац. акад. внутр. справ. Київ. 2013. 32 с.
13. Гвоздюк В.В. Тактика проведення слідчих (розшукових) дій з урахуванням практики Європейського суду з прав людини : дис. ... доктора філософії : 081 – Право. Київ. 2021. 294 с. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/19896/5/dysert_hvozdiuk.pdf.
14. Черноус Ю.М. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів : монографія. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 492 с. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/handle/123456789/16029>.
15. Капліна О. Збирання доказів сторонами кримінального провадження. *Актуальні проблеми доказування у кримінальному*

- провадженні*: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Одеса, 2013 р.). ОДУВС, Одеса, 2013. С. 223–229.
16. Посібник зі збору доказів для Міжнародного кримінального суду: посібник. Київ: Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України, 2019. 43 с.
 17. Римський Статут Міжнародного Кримінального Суду: Міжнародні суди, ООН; Статут, Міжнародний документ від 17 лип. 1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text.
 18. Заява МЗС України щодо відкриття розслідування ситуації в Україні Прокурором Міжнародного Кримінального Суду: Міністерство закордонних справ України від 1 берез. 2022 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/zayava-mzs-ukrayini-shchodo-vidkrittya-rozsliduvannya-situaciyi-v-ukrayini-prokurorom-mizhnarodnogo-kriminalnogo-sudu>.
 19. Співпраця України з МКС: що може міжнародне правосуддя? ГО «Український мілітарний центр». 2023. URL: <https://mil.in.ua/uk/blogs/spivpratsya-ukrayiny-z-mks-shho-mozhe-mizhnarodne-pravosuddya/>.
 20. Крет Г.Р. Міжнародні стандарти доказування у кримінальному процесі України: теоретико-правові та практичні основи : монографія. Калуш : Петраш К.Т., 2020. 452 с.
 21. Гвоздюк В.В. Тактика допиту підозрюваного в кримінальному провадженні відповідно до практики Європейського суду з прав людини. *Юридична психологія*. 2020. № 2 (27). С. 95–102. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/20098/1/document%20%2815%29.pdf>.

Dulskiy O. International standards of forensic support for evidence collection by pre-trial investigation agencies

Summary. This paper presents the study of international standards of forensic support for evidence collection by pre-trial investigation agencies. It is noted that international standards are prioritized in the criminal procedure as the level of human rights and freedoms observance is one of the criteria allowing to determine the legality of a particular procedural action to be taken in criminal proceedings. It has been

emphasized that in the course of evidence collection situations may arise where pre-trial investigation agencies must consider international standards to prevent violations of human rights and freedoms.

The aim is to determine the international standards of forensic support for evidence collection by pre-trial investigation agencies.

This paper introduces a linguistic and scientific interpretation of the term "international standard". It was concluded that international standards are divided into international universal and international regional (European) standards. Particular attention is paid to the criteria distinguishing international universal and European human rights standards in the criminal process. The activities of such international judiciary bodies as the International Criminal Court and the European Court of Human Rights are noted along with its influence on the establishment of international standards related to forensic support of evidence collection.

It also defines the essence of such concepts as "forensic support", "collection of evidence", "pre-trial investigation agencies".

The author came to the conclusion that international standards of forensic support for evidence collection by pre-trial investigation agencies are manifested in two aspects: 1) the norms and principles of international legal acts and opinions of international judiciary bodies which highlight provisions regarding both ensuring the observance of fundamental human rights and freedoms, and preventing relevant violations; 2) standards adopted by the international organization for standardization, which are of advisory nature and available to a wide range of users – while detecting, requesting, obtaining, securing, and preserving forensically significant information in the prescribed manner.

Key words: standards, European standards, International Criminal Court, European Court of Human Rights, ensuring human rights and fundamental freedoms.